

Huk / Tražet 2015

Lopižanje kod Mirka / Veli Iž 2024

Dobra večer / Mali Iž 2020

Operacija Jež / Makovac 2015

Mali div / Komoševa 2010

IMPRESSUM

IZLOŽBA - Rižibiži - Stipe Surać, retrospektiva fotografija otoka Iža, Dom kulture, Veli Iž, 02. – 17.08.2024.
Organizator: Narodni muzej Zadar – Odjel muzejske dokumentacije. **Autor izložbe:** Stipe Surać. **Konceptija izložbe:** Stipe Surać, Natali Čop. **Kustos izložbe:** Natali Čop. **Likovni i tehnički postav:** Stipe Surać, Natali Čop
Print fotografija na platnu: Printshop d.o.o Zadar. **DEPLIJAN - Izdavač:** Narodni muzej Zadar. **Za izdavača:** Vesna Sabolić. **Tekst:** Natali Čop. **Dizajn, grafička priprema i tisak deplijana:** Printshop d.o.o Zadar. **Naklada:** 200 komada. **Dizajn plakata:** Stipe Surać. **Izloženo je 36 fotografija na platnu 60x40 cm**

VIRTUALNA IZLOŽBA

VIRTUAL EXHIBITION

Provišta

WWW.PRINTSHOPHR

Galerija

Zadar
Kovačka 3.

Rižibiži

“IZLOŽBA”

U kakvoj su vezi rižibiži, Nirvana i Stipine fotografije Iža?

Na prvu, reklo bi se da taj jednostavan prilog jelu – rižibiži – poput rebusa krije u sebi ime našeg otoka. Daljnjim razmišljanjem, prisjećamo se da je basist benda Nirvana, Krist Novoselic porijeklom Ižanin. I jedno i drugo stoji, no upoznavajući se sa Stipinim fotografskim opusom, posebice ovim vezanim uz Iž, te dvije činjenice otkrivaju nam čitav niz asocijacija i veza kojima se vraća u vrijeme svoje mladosti, u kraj 1980-ih, jer tada, kako sam kaže *rižibiži san moga isti cili dan, kuvala mi ga je nana i mater* (op. a. Stipina nana i mama su Ižanke). Vremenski usporedo s tim otkriva i neprestano sluša bend Nirvana, a vrijeme je to kada kao polaznik foto tečaja započinje i njegovo fotografsko putovanje. Otuda naslov izložbe, ali i izbor, inače kolor fotografije koju na plakat i deplijan simbolično postavlja u crno-bijeli negativ, po uzoru na fotografiju s omota prvog Nirvaninog albuma „Bleach”. Poznato je da se u fazi mladalaštva zbiva mnoštvo ključnih životnih događaja, pa ne čudi da su sjećanja na odrastanje toliko snažna, a u Stipinom slučaju zasigurno i poticaj za kreativnost i stvaranje foto priča u novom kontekstu. U prilog tome ide i tvrdnja Abdulaha Seferovića kako je *Surač zaokupljen značenjem slike i osobnom imaginacijom*, ali i da je *majstor deskripcije i predstavjačkih mogućnosti fotografije bliskih duhu pop i rock kulture*.¹ A sve to upravo je sublimirano u izboru fotografija za ovu retrospektivu posvećenu Ižu.

Stipe je svoj fotoreporterski zanat *ispekao* radom u novinama *Zadarski list*, a punu afirmaciju stekao angažmanom u časopisima *More*, *National Geographic*, *Geo*, *Biseri Jadrana* i mnogim drugima s kojima i dalje surađuje, ali se ovjenčao i brojnim nagradama i priznanjima uglednih foto natječaja i magazina. Veći dio fotografija izloženih na ovoj retrospektivi objavljene su u reportažama glasovitog svjetskog časopisa *National Geographic* i u knjizi – interaktivnom foto brevijaru *Mediteranski armerun – Jadranske letere i litrati* u

kojima snažno i neponovljivo ilustriraju tekstove i priče o jadranskim otocima i obali, sudbinama i životima ljudi s morem i uz more. Rekla bih da teme vezane uz Mediteran kao i ciklusi rock'n'roll fotografija oslikavaju Stipinu životnu srž, ali i suštinu njegova fotografskog rada. *Njegove fotografije neodvojive su od njegova južnjačkog temperamenta* (A. Seferović).

36 izloženih fotografija Iža nastale su u različitim periodima, u rasponu od 2002. do danas i predstavljaju Stipin osobni pogled i doživljaj zavičaja. Konceptijski izložba prezentira niz podtema koje uhvaćene njegovim specifičnim snimateljskim senzibilitetom pričaju o opčeživotnim prilikama otoka i otočana suvremenog Iža. Kod Surača nema oplakivanja i reminiscencije za prošlim vremenima, za otokom kakav je nekad bio. On aktualnu otočnu svakodnevicu prikazuje u njenom izvornom obliku, u svojoj realnosti i punoći života. Pri tome medij fotografije koristi na način da gledatelja uvuče u priču, bilo neobičnim rakursima, bilo kadriranjem motiva u pokretu čime postiže dinamičnost scene koju bojom dodatno potencira do motiva snimljenih u suton ili praskozorje kojima svjetlo i sjene pridaju nova značenja. Ne pretendira estetiziranju snimljenog, no majstor je u transponiranju očiglednih datosti u začudne i neočekivane prizore.

Progovara tako Stipe na šaljiv način kroz fotografiju vjenčanja na otoku, gdje žene iznad 70 love mladenkin buket, o stanovništvu koje je sve starije. U prizorima *alajo veza* oslikava se otočki prkos koji govori o zajedništvu i održavanju tradicije u situaciji kad statistike govore da nas je sve manje na *školju*, ali je i poveznica s vrsnim maloiškim ribarima koji su tako bočno privezani nekoć išli u ribolov i kad je opstanak na otoku ovisio o brodu i vještini upravljanja njime.

Statistikama usprkos, u prilog izreci *malo nas je, al' nas ima* ide i fotografija maškara kao potvrda uvijek spremnih otočana na zabavu i u zimskim danima kada

Ludi Hudi / Knež 2017

Tuš / Komoševa 2010

Geronimo / Komoševa 2017

Izolacija / Komoševa 2013

Nestajanje / Malinina 2013

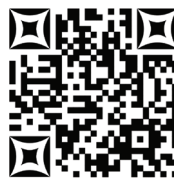
otok opusti, a o duhovitosti Ižana kao i o Stipinom brzom refleksu i oštroj oku koji od obične situacije u tren stvore nadrealnu sliku govore *Tunman*, U *potrazi za Elzom* i *Vratija se Šime*. Otočka ljeta puna vreve, susreta ljudi i bezbrižnih dječjih igara ogledaju se u nizu dinamičnih fotografija (*Pobjeda, Tuš, Ljudi i brodi, Huk, Ispod sela, Operacija jež, Kralji*). Jednako kao što otočani znaju feštati, nenadmašni su i u svom otočkom zenu, kada se povuku u intimu svojih konoba i tinela (*Lopižanje, Vičera*) ili kad najbolju utjehu pruža pogled na pučinu s *hunestre*. Uz takav prizor, globalni potresi nemaju šansu.

Poetičnim, ali i melankoličnim ugođajem zračne fotografije *Nestajanje* i *Očale*. Prva, jer motiv kaiča bez vesala, *timuna* i opreme, *zamućenog* dugom ekspozicijom, kao da izmiče zbilji sugerirajući napuštanje plovila i prestanak *navigavanja*, te tako esencijalne aktivnosti kojom je svaki otočanin trebao vladati. Druga, s kavezima za uzgoj tuna snimljenih u *kontrali-ghtu* u suton, koji podsjećaju na *očale*, a u metaforičkom smislu znače suton čuvenog iškog ribarstva koje gubi u nepoštednoj bitci s intenzivnim uzgojem riba čime gubi i neposredni podzemni okoliš. Fotografijom *Izolacija* ironično komentira običaj parkiranja auta na otoku, ali i sve veću prisutnost napuštenih vozila koji ga naružuju i poruka su zajednici za rješavanjem takvih

pojava. Spomenik žrtvama fašizma u Knežu s ovješnom crvenom *hudicom* simbolično govori o krvi prolijevanoj za otok, ali i o zaboravu i odnosu današnjeg čovjeka prema vrijednostima otočana iz ne tako davne prošlosti.

Iskonske prirodne ljepote Iža ostavljaju bez daha kada gledamo Stipine snimke dronom ili one pod morem. Prizori cvrčka na listu, duge nad horizontom, moćna stabla *karube*, nakostriješene mačke i mladog kormorana koji se stavio u ulogu *Galeba* iz Oliverove pjesme upravo nam poručuju zbog čega bismo se trebali zdušnije i odgovornije odnositi prema tom komadiću raja koji nam je dat rođenjem ili vlastitim izborom kao mjesta za život. Sve to, i još puno više Stipe nam je u svojim fotografijama ponudio kao priču za uživanje, ali i poticaj za razmišljanje. Jer tome prava umjetnost i služi.

Natali Čop

¹Fotografija u Hrvatskoj – Stipe Surač.
Tekst: Abdulah Seferović.
Redateljica i urednica: Ana Marija Habjan, 2017.